

Ekstrem Spor Yaralanmalarına Yönelik Bibliyometrik Bir Araştırma

Şükran Dertli¹

Neslihan Kandil²

Davut Budak³

Özet

Günümüzde bilimsel araştırmaları bibliyometrik analizlerle inceleyen birçok çalışma bulunmasına rağmen makale, kitap, tez çalışmaları gibi türlerde ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili yayınlanan çalışmaların, bibliyometrik analiz yöntemleriyle inceleyen araştırmaların bulunmadığı görülmüştür. Bu çerçevede, ekstrem spor yaralanmalarına yönelik literatür durumunun bibliyometrik analizlerle incelenmesi araştırmanın temel amacıdır. Dolayısıyla bu araştırma ekstrem spor yaralanmalarına yönelik makale, kitap, tez çalışmaları, lisansüstü tezler gibi çeşitli bilimsel kaynakların bibliyometri analiz yöntemiyle ortaya konulmasına yönelik yapılan ilk ve özgün olmasından dolayı konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalara, rehberlik etmek anlamında önem arz edeceği düşünülmektedir. Web of Science (WoS), ProQuest™ ve Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi (Yöktez) veri tabanlarında “ekstrem”, “spor” ve “yaralanma” kelimeleri ile gelişmiş tarama yapılmıştır. Bu kapsamda WoS’da yapılan tarama sonucunda 1978-2024 yılları arasında yayınlanmış 4,717 çalışmaya, Yöktez’de yapılan tarama sonucunda 1992-2023 yılları arasında yayınlanmış 80’i yüksek lisans tezi, 21’i tıpta uzmanlık tezi ve 17’si doktora tezi olmak üzere toplam 118 lisansüstü tezine, 1981-2024 yılları arasında ProQuest™ de yapılan tarama sonucunda 206’sı yüksek lisans tezi, 318’i doktora tezi olmak üzere toplam 524 lisansüstü tezine ulaşılmıştır. Elde edilen veriler çeşitli parametrelere (yayın yılları, anahtar kelimeler, belge türü, yayın dili vb.) göre incelenmiştir. Yöktez’den elde edilen veriler IBM

- 1 Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi, Erzurum, Türkiye, sukrandertli25@gmail.com , <https://orcid.org/0000-0001-9901-5349>
- 2 Doktora Öğrencisi Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, neslihankandil44@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1004-5432>
- 3 Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, dbudak@atauni.edu.tr , <https://orcid.org/0000-0003-2632-0232>

Spss Statistics 25.0 paket programında ve kelime bulutunda analiz edilerek frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. ProQuest™ ve WoS veri tabanındaki elde edilen verilerin ise VOSviewer programında analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda son yıllarda ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili çalışmaların sayılarında artış meydana geldiği belirlenmiştir. Ayrıca ekstrem spor yaralanmalarına ilişkin daha fazla çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu ve araştırma konusunun “psikoloji”, “sosyoloji” gibi farklı bilim dallarıyla incelenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

GİRİŞ

“Spor, insanoglu var olduğu günden beri süregelen vücut terbiye disiplini” (Alaeddinoğlu ve Kaya, 2016, s. 116). Spor, bireyin yaşamını zenginleştiren, sağlıklı bir toplumun oluşturulmasına ve günümüzün en büyük hastalıklarından biri olan hareketsizliğin önlenmesine katkıda bulunan bir kavramı ifade etmektedir (Akdağ ve Türkmen, 2023, s.67). Bu bağlamda spor; gönüllülük, dinlenme, eğlence, sosyalleşme, sağlıklı nesil ve sağlıklı gelecek oluşturulması kavramlarını öne çıkaran bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Alaeddinoğlu ve Kishalı, 2020).

Ekonomik gelişme ve teknolojinin her geçen gün yeni fırsatlar sunması, spor algısı ve sportif faaliyetlere yönelik bir farklılaşmaya yol açmıştır. Özellikle gelişen spor endüstrisi ile birlikte bu farklılığın en dikkat çekici yanı ekstrem sporlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Şimşek, 2010, s. 22). Ekstrem sporlara katılım 1960’ların ortalarında artış göstermeye başlayarak (Fletcher, 2008) 1990’lara doğru büyük bir hız kazanmaya başlamıştır (Tofler et al., 2018). Bu bağlamda günümüz şartlarında insanların spor branşlarına olan artan talepleri arasında yer alan ekstrem spor branşları son zamanlarda popüler olmaya başlamıştır. Bireylerin çılgın arzu ve istekleri, aşırılık duyguları, akış deneyimi yaşama arzularını yoğun şekilde yaşadıkları ekstrem spor tutkusu insanları bu tür branşlara yönlendirmektedir.

Ekstrem sporları Higham and Hinch (2006) mücadele içerikli bir spor olarak tanımlarken, Brymer et al., (2009) ise doğada profesyonel olarak yapılan spor faaliyetleri olarak tanımlamıştır. Schöffel et al., (2010) belirttiği gibi Meyers ansiklopedisinde ekstrem spor; ekstrem sporcularının büyük fiziksel ve zihinsel stres yaşadığı spor olarak tanımlanmaktadır.

Ekstrem spor türleri “kayak”, “snowboard”, “yelken kanat”, “yamaç paraşütü”, “gökyüzü dalışı”, “gökyüzü sörfü”, “kaya tırmanışı”, “kaykay”, “kano”, “rafting”, “rüzgâr sörfü”, “motosiklet”, “motokros”, “dağ bisikleti” gibi kategorilerde sınıflandırılmıştır (Fletcher, 2008; Lekesiz, 2021). Bu bağlamda Garipağaoğlu Uğur ve Akova’ya (2022) göre ekstrem sporlarla ilgilenen bireyler, doğaya değer vererek doğa ile bütünleşmektedir.

Looi et al., (2020), son yıllarda insanların spora, özellikle de yaralanma olasılığı yüksek olan ekstrem sporlara ilgi göstermesi nedeniyle spora yönelik yaralanmaların sayısının giderek arttığını vurgulamıştır. Spor yaralanmalarının hızlı ve etkin bir şekilde tedavi edilmesinin son derece önemli olduğu üzerinde duran araştırmacılar, ciddi bir spor yaralanmasının sporcunun kariyerine son verebileceğini ifade etmiştir.

Roberti (2004) ekstrem sporu; yaralanma riski yüksek bir spor, Aras (2015) ise yüksek yaralanma ve ölüm riski taşıyan spor branşı olarak tanımlamıştır. Genellikle spor aktiviteleri sırasında meydana gelen tüm yaralanmaların genel adını içeren spor yaralanmaları; vücudun tamamının veya bir kısmının dayanıklılık sınırlarını aşan normalden daha büyük kuvvetlere maruz kalması sonucu ortaya çıkar bu durum da psikolojik ve ekonomik kayıplara neden olabilmektedir (Budak vd., 2020, s. 39).

Şenel vd.'ye (2023) göre ekstrem sporlar, günümüzde dünya genelindeki spor faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tutsa da ekstrem sporlar ile ilgilenen bireyler yaralanma/ölüm riskleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle ekstrem spor branşlarının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesine yönelik korku gibi birçok faktörün yöneltmesi performans çıktısı açısından son derece önem arz eden bir konudur. Bu faktörler Arı vd.,'ye (2020) göre gerek alt-üst ekstremitte kas gücünün birlikte ve koordineli kullanılması açısından gerekse de alt-üst ekstremitte kuvvet gelişiminin sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda alt ekstremitte ağırlıklı olarak kayak, snowboard (Kandil ve Budak, 2023, s.69) futbol, taekwondo gibi spor branşlarında görülürken, üst ekstremitte ağırlıklı olarak boks ve hentbol gibi spor branşlarında görülmektedir (Aktaş, 2019, s. 23).

Sporcularda alt ekstremitte görülme sıklığı her 10.000 sporcuda 11,6 oranındadır ve bu yaralanmaların %90'ının ayak bileği, diz ve uylukta olmasına rağmen en yaygın ekstrem spor yaralanmaları burkulma, tendinopati, incilme, kontüzyon ve kırık şeklinde görülmektedir. (Kılıç vd., 2024, s. 103).

Kandil ve Budak'ın (2023) araştırmasında, alt ekstremitte spor yaralanmalarını 7'ye ayırmaktadır. Bunlardan ilki "diz yaralanması" ("ligamentöz diz yaralanması"- "diz bağ yaralanması") ve "diz burkulması", ikincisi "ayak ve ayak bileği yaralanmaları" ("tür tendon (peroneal) çıkığı"), "ayak ve ayak bileği burkulmaları", "ayak ve ayak bileği kırıkları" ("metatarsal kırıklar", "izole metatarsal kırıklar", "orta şaft tibia" ve "fibula kırıkları"). Üçüncüsü "bacak yaralanmaları," dördüncüsü "bacak kırıkları" ("tibia kırığı"), beşincisi "uyluk (femur) kırıkları", altıncısı "kalça kırıkları" ve "kalça çıkıkları" yedincisi ise "leğen kemiği (pelvis) kırıkları"dır. Kayak

ve snowboard'da görülen alt ekstremitte yaralanmalarının en fazladan en aza doğru sıralaması şu şekildedir: “Tibia yaralanmaları” kayak branşında ilk sırada, snowboard branşında ise ikinci sırada görülen alt ekstremitte yaralanmalarıdır. “Femur yaralanmaları” snowboard branşında ilk sırada, kayak branşında ise ikinci sırada görülen alt ekstremitte yaralanmalarıdır. Bununla birlikte kayak ve snowboard'da en sık görülen alt ekstremitte yaralanmaları sırasıyla “pelvis yaralanmaları”, “el bileği yaralanmaları”, “ayak bileği yaralanmaları” ile “patella yaralanmaları” kayak ve snowboard'da en sık görülen alt ekstremitte yaralanmaları şeklinde sıralandırılmıştır.

Kılıç vd.'ye (2024) göre alt ekstremitte yaralanmasından sonra gözlemlenmekte olan dinamik nöromusküler kontrolündeki eksiklikler yaralanmalar için önemli bir risk faktörüdür. Alt ekstremitte yaralanmalarını geçiren sporcuların rehabilitasyondan sonra spora başladıklarında yaşadıkları denge, kas gücü, propriyosepsiyon, nöromusküler kontrolündeki önemli eksiklikler sporcunun spora döndükten sonra alt ekstremitte yaralanması riskini arttırmaktadır .

Kızılay'a (2023) göre üst ekstremitenin ayrılmaz bir parçası olarak propriyoseptörler ile dirsek kompleksini çaprazlayan çoklu eklem kasları işlev görmektedir. Üst ekstremitteye örnek olarak Kul vd., (2020) çalışmasında ele alınan okçuluk sporu verilebilir. Tüm spor yaralanmaları içinde %3-%25 oranı arasında görülen falanks kırıkları; boks, voleybol, basketbol, hentbol, tırmanma ile bazı ekstrem sporlarda elin sıklıkla kullanıldığı üst ekstremitelerde görülür (Çatıkkaş vd.,2014, s.28).

Bu çalışmada çeşitli parametreler kullanılarak, ekstrem spor yaralanmalarına yönelik makale, kitap, tez çalışmaları, lisansüstü tezler gibi çeşitli bilimsel kaynakların bibliyometrik analiz yöntemiyle ortaya konulması amaçlanmıştır. Bibliyometrik analiz tekniği; konunun derinliğini, yaygınlığını ve genel görünümünü ortaya çıkarmaya yardımcı olan ve giderek önemi artan analiz yöntemlerinden biridir (Dertli ve Belli, 2023, s. 3). Bu kapsamda bibliyometrik analiz bilimsel veri setinin etkili bir şekilde keşfedilmesi ve analiz edilmesine yönelik bir metodoloji olarak öne çıkan araştırma yöntemlerinden biridir (Donthu vd., 2021).

Şenel vd.'ye (2023) göre ülkemizde ve dünyada ekstrem sporlara olan ilginin her geçen gün artmasına rağmen alan yazında ekstrem sporlarla ilgili yeterli sayıda çalışma bulunmadığı ve genel olarak çalışmaların çoğunun “Spor” “Tıp”, “Hukuk”, “Turizm”, “Radyo-Televizyon”, “İşletme”, “İktisat”, “Psikoloji”, “Tarih”, “Sosyoloji”, “Antrenman Bilimi”, “Felsefe”, “Eğitim ve Öğretim” gibi disiplinler arası çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir (Özkul, 2020; Dertli ve Belli, 2023; Alaeddinoğlu ve Kalkavan, 2023). Bu

noktada bu çalışmanın temel amacı, ekstrem spor yaralanmalarına yönelik literatürdeki durumu bibliyometrik analizlerle incelemektir. Dolayısıyla bu araştırma ekstrem spor yaralanmalarının genel görünümünün bibliyometrik analiz yöntemiyle ortaya koyulmasına yönelik yapılan ilk ve özgün bir çalışma olmasından dolayı konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalara rehberlik etmek anlamında son derece önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada veri toplama aracı olarak, bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ana materyalini, ekstrem spor yaralanmalarını ele alan ulusal (Yöktez) ve uluslararası (ProQuest™) literatürdeki tezler ile Web of Science (WoS) veri tabanından elde edilen diğer yayınlar oluşturmuştur.

Bibliyometrik analiz yöntemi; alan yazındaki eğilimlerin belirlenmesi, bilimsel gelişmelerin takip edilmesi, alan içindeki gelişmelerin anlaşılması için araştırma alanlarının genel bir resminin ortaya konulmasına katkı sağlayan araştırma yöntemlerinden biridir (Merigó & Yang, 2017). Bu bağlamda ilk olarak ekstrem spor yaralanmalarına yönelik ulusal literatürdeki lisansüstü tezlerin genel profilini ortaya koymak amacıyla Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi (Yöktez)'in gelişmiş tarama bölümünde “ekstrem”, “spor” ve “yaralanma” kelimeleri ile 07.04.2023 ile 29.04.2024 tarihleri arasında gelişmiş tarama yapılmıştır. Yapılan ilk tarama sonucunda 1992-2023 tarihlerinde yayınlanmış 70’i yüksek lisans tezi, 20’si tıpta uzmanlık tezi ve 13’ü doktora tezi olmak üzere toplam 103 lisansüstü tezine ulaşılmıştır. İlk tarama sonucunda elde edilen veriler araştırmanın diğer bölümünde kullanılmamıştır. Yapılan son tarama sonucunda ekstrem spor yaralanmalarını ele alan 80’i yüksek lisans tezi, 21’i tıpta uzmanlık tezi ve 17’si doktora tezi olmak üzere ulaşılan toplam 118 tez çalışmasından elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Ulusal literatürde (Yöktez) elde edilen tez çalışmalarının;

- “Başlıkları”, “akademik düzeyleri”, “yazarları”, “yayın yılları”, “üniversiteleri”, “enstitüleri”, “ana bilim dalları”, “yayın dili”, “danışman unvanı”, “araştırma konuları ve sayıları”, “anahtar kelimeleri ve sayıları”, “erişim durumları” ve “sayfa sayıları” IBM Spss Statistics 25.0 paket programında ve kelime bulutunda analiz edilerek frekans (f) ve yüzde (%) analizleri yapılmıştır.

İkinci olarak ekstrem spor yaralanmalarına yönelik uluslararası literatürdeki lisansüstü tezlerin genel profilini ortaya koymak amacıyla Web of Science’in documents search kısmında yer alan ProQuest™ Dissertations & Theses Citation Index seçilerek advanced search bölümünde ((TS=(EXTREM*))

AND TS=(SPORT*)) AND TS=(INJUR*) şeklinde gelişmiş tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda ekstrem spor yaralanmalarına yönelik ulaşılan toplam 524 tez çalışmasından elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Uluslararası (ProQuest™) literatürden elde edilen tez çalışmalarının;

- “Yayın yılları”, “akademik düzeyleri”, “tez ve tez konuları”, “üniversiteleri”, “ülkeleri/bölgeleri”, “yayın dili”, “bibliographic coupling (organizations)- bibliyometrik eşleştirme (kurum)”, “co-authorship (organizations)- ortak yazar (kurum)”. “Citation (authors)- atıf (yazar)”, “co-citation (cited references)- ortak atıf (atıf yapılan referanslar)” ve “co-citation (cited sources)- ortak atıf (atıf yapılan referanslar)” **VOSviewer** programında analizleri gerçekleştirilmiştir.

Son olarak ekstrem spor yaralanmalarının alan yazındaki genel profilini ortaya koymak amacıyla Web of Science’in advanced search bölümünde ((TS=(EXTREM*)) AND TS=(SPORT*)) AND TS=(INJUR*) şeklinde gelişmiş tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda ekstrem spor yaralanmalarına yönelik ulaşılan toplam 4,717 çalışmalardan elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. WoS’da elde edilen yayınların;

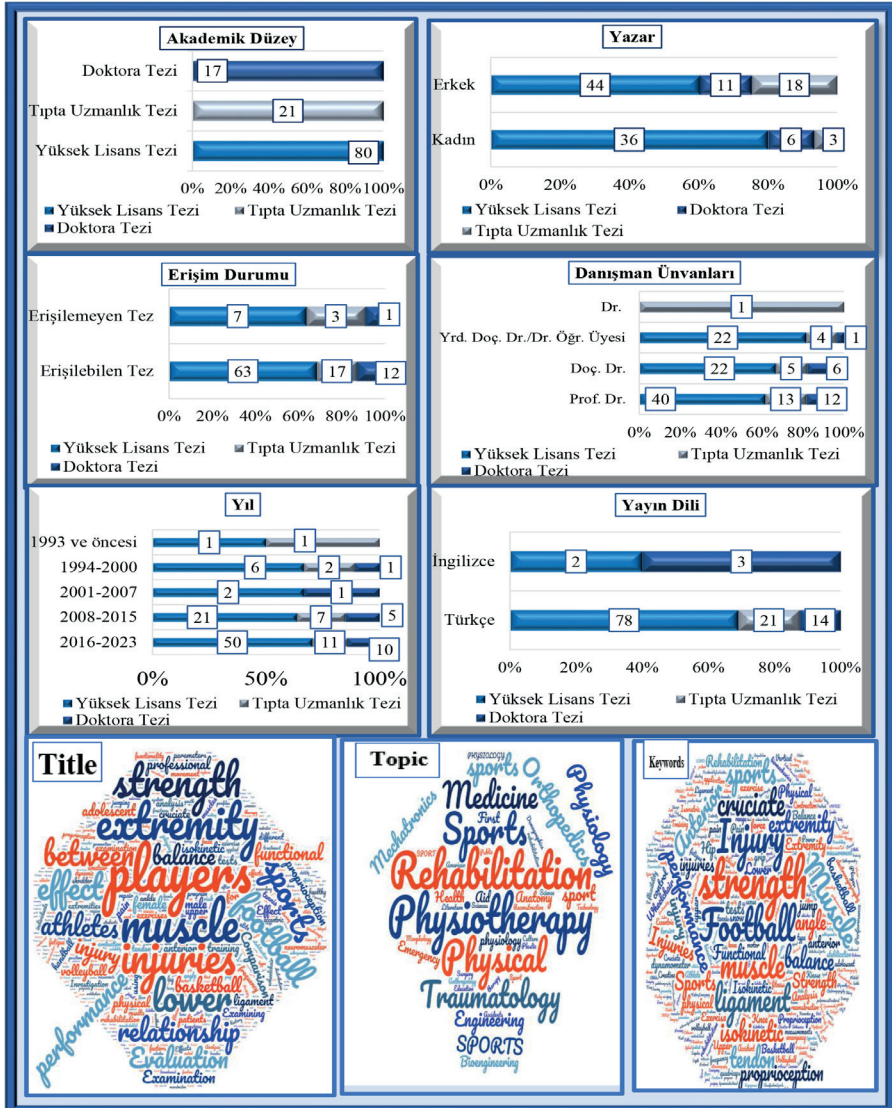
- “Ülke/bölge”, “yayın dili”, “belge türü”, “Wos kategorisi”, “açık erişim durumu”, “Wos dizini”, “alıntı konusu”, “mikro alıntı konusu”, “araştırma bölgeleri”, “yıllara göre yayın ve atıf dağılımı”.
- “Co-authorship (authors)-ortak yazar (yazar)”, “co-authorship (organizations)- ortak yazar (kurum)”, “co-authorship (countries) ortak yazar (ülke)”,
- “Co-occurrence (author keywords)-ortak kelime (anahtar kelime)”.
- “Citation (documents)- atıf (doküman)”, “citation (sources)- atıf (doküman)”, “citation (authors)-atıf (yazar)”, “citation (organizations)- atıf (kurum)”, “citation (countries)-atıf (ülke)”,
- “Bibliographic coupling (documents)”, “bibliographic coupling (sources)-bibliyometrik eşleştirme (kaynak)”, “bibliographic coupling (authors)- bibliyometrik eşleştirme (yazar)”, “bibliographic coupling (organizations)- bibliyometrik eşleştirme (kurum)”, “bibliographic coupling (countries)- bibliyometrik eşleştirme (ülke)”,
- Co-citation (cited sources)-ortak atıf (atıf yapılan kaynaklar)”, “co-citation (cited references)- ortak atıf (atıf yapılan referanslar)”, “co-citation (cited authors)- ortak atıf (atıf yapılan yazarlar)” haritalanmalarının **VOSviewer** programında analizleri gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde ekstrem spor yaralanmalarına ilişkin ulusal (Yöktez) ve uluslararası (ProQuest™) literatürde gerçekleştirilen tezlere ve Web of Science (WoS) veri tabanında yayınlanan diğer yayınlara ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. Yöktez

Bu bölümde Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezinin tarama bölümünden elde edilen tez çalışmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 1. Yöktez'deki Lisansüstü Tezlerin Temel Değişkenlerine Göre Dağılımı.

Şekil 1’de ekstrem spor yaralanmaları konusu, ulusal literatür de toplamda 118 lisansüstü tez ile ele alınmıştır. Bu tez çalışmalarının 80’inin yüksek lisans tezi, 21’inin tıpta uzmanlık tezi ve 17’sinin doktora tezi olduğu görülmüştür.

Lisansüstü tezlerinin 45’inin kadın yazarlar tarafından araştırıldığı belirlenmiştir. Buna göre tez çalışmalarının kadın yazarlarının; 36’sının yüksek lisans tezini, 3’ünün tıpta uzmanlık tezini ve 6’sını doktora tezini hazırladığı görülmüştür. Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 73’ünün erkek yazarlar tarafından araştırıldığı belirlenmiştir. Bu noktada tez çalışmalarının erkek yazarlarının; 44’ünün yüksek lisans tezini, 18’inin tıpta uzmanlık tezini ve 11’inin doktora tezini hazırladığı görülmüştür.

Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezleri hazırlayan yazarların 109’nun bir, 9’nun ise iki danışmanı olduğu görülmüştür. Bu durum ekstrem spor yaralanmaları konusunun 118 lisansüstü tezinde, 126 akademisyenin danışmanlığında hazırlandığını göstermiştir. Bu noktada lisansüstü tezlerinin 65’inin Prof. Dr, 33’ünün Doç. Dr, 27’sinin Yrd. Doç. Dr./ Dr. Öğr. Üyesi ve 1’inin Dr. unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığında hazırlandığı belirlenmiştir.

Buna göre Prof. Dr. unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığında hazırlanan tez çalışmalarının 40’inin yüksek lisans tezi, 13’ünün tıpta uzmanlık tezi ve 12’sinin doktora tezi olduğu görülmüştür. Doç. Dr. unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığında hazırlanan tez çalışmalarının 22’sinin yüksek lisans tezi, 5’inin tıpta uzmanlık tezi ve 6’sının doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Dr. unvanına sahip akademisyenin danışmanlığında hazırlanan 1 tıpta uzmanlık tezinin olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Yrd. Doç. Dr./ Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığında hazırlanan tez çalışmalarının 22’sinin yüksek lisans tezi, 4’ünün tıpta uzmanlık tezi ve 1’inin doktora tezi olduğu belirlenmiştir.

Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 107’sinin erişim izninin bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre erişim izni bulunan tez çalışmalarının 73’ünün yüksek lisans tezi, 18’inin tıpta uzmanlık tezi ve 16’sının doktora tezi olduğu görülmüştür. Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 11’inin erişim izninin bulunmadığı belirlenmiştir. Bu noktada erişim izni bulunmayan tez çalışmalarının 7’sinin yüksek lisans tezi, 3’ünün tıpta uzmanlık tezi ve 1’inin doktora tezi olduğu görülmüştür.

Tez adlarında “etkisi”, “denge”, “kas”, “fonksiyonel”, “futbolcularda”, “oyunculara”, “profesyonel”, “kuvvet”, “performans”, “karşılaştırılması”, “değerlendirilmesi” gibi kelimelerin en fazla kullanıldığı belirlenmiştir. Ekstreml spor yaralanmaları ile ilgili lisansüstü tezlerinin en fazla “fizyoterapi”, “rehabilitasyon”, “ortopedi”, “fizyoloji”, “spor”, “travmatoloji”, “mühendislik” gibi konularda hazırlandığı belirlenmiştir. Ekstreml spor yaralanmaları ile ilgili tez çalışmalarında spor”, “futbol”, “kas”, “kuvvet”, “ekstreml”, “rehabilitasyon”, “fonksiyonel”, “izokinetik” “performans” anahtar kelimelerinin daha sık kullanıldığı görülmüştür.

Ekstreml spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 113’ünün Türkçe hazırlandığı belirlenmiştir. Buna göre Türkçe hazırlanan tez çalışmalarının 78’inin yüksek lisans tezi, 21’inin tıpta uzmanlık tezi ve 14’ünün doktora tezi olduğu görülmüştür. Ekstreml spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 5’inin İngilizce hazırlandığı belirlenmiştir. Bu noktada İngilizce hazırlanan tez çalışmalarının 2’sinin yüksek lisans tezi ve 3’ünün doktora tezi olduğu görülmüştür.

Ekstreml spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 71’inin 2016-2023 yılları arasında, 33’ünün 2008-2015 yılları arasında, 3’ünün 2001-2007 yılları arasında, 9’unun 1994-2000 yılları arasında, 2’sinin 1993 ve öncesi yıllarda hazırlandığı belirlenmiştir. Buna göre 2016-2023 yılları arasında hazırlanan tez çalışmalarının 50’sinin yüksek lisans tezi, 11’inin tıpta uzmanlık tezi ve 10’unun doktora tezi olduğu görülmüştür. 2008-2015 yılları arasında hazırlanan tez çalışmalarının 21’inin yüksek lisans tezi, 7’sinin tıpta uzmanlık tezi ve 5’inin doktora tezi olduğu belirlenmiştir. 2001-2007 yılları arasında hazırlanan 2 yüksek lisans tezinin olduğu görülmüştür. 1994-2000 yılları arasında hazırlanan tez çalışmalarının 6’sının yüksek lisans tezi, 2’sinin tıpta uzmanlık tezi ve 1’inin doktora tezi olduğu belirlenmiştir. 1993 ve öncesi yıllarda hazırlanan tez çalışmalarının 1’inin yüksek lisans tezi ve 1’inin tıpta uzmanlık tezi olduğu görülmüştür. Bu bakımdan ekstreml spor yaralanmaları konusu ile ilgili 2020 yılında 12 adet, 2019 ve 2022 yıllarında 10’ar adet, 2021 yılında 9 adet, 2010 ve 2014 yıllarında 8’er adet, 2015 yılında 6 adet, 2016 ve 2018 yıllarında 5’er adet, 1996, 1999, 2009, 2011 ve 2017 yıllarında 4’er adet, 2023 yılında 17 adet, 1992, 1993, 1997, 2001, 2006, 2007, 2008, 2012 ve 2013 yıllarında 1’er adet lisansüstü tezi hazırlanmıştır. Dolayısıyla 1992-2023 yılları arasındaki lisansüstü tezlerde ele alınan ekstreml spor yaralanmaları konusu ile ilgili en fazla çalışmanın 2020 yılında hazırlandığı, 1994, 1995, 1998, 2000, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında ise çalışma gerçekleştirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. Yöktez 'deki Lisansüstü Tezlerin Konularına Göre Dağılımı.

Değişkenler		Akademik Düzey					
		Yüksek Lisans		Tıpta Uzmanlık		Doktora	
Konu Sayısı	Konu	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	"Anatomi"	1	1.3	-	-	1	5.9
	"Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon"	8	10	2	9.5	1	5.9
	"Fizyoloji"	1	1.3	1	4.8	-	-
	"Fizyoterapi ve Rehabilitasyon"	21	26.3	-	-	1	5.9
	"Halk Sağlığı"	1	1.3	-	-	-	-
	"İlk ve Acil Yardım"	-	-	1	4.8	-	-
	"Mekatronik Mühendisliği"	2	2.5	-	-	1	5.9
	"Morfoloji"	-	-	-	-	1	5.9
	"Ortopedi ve Travmatoloji"	-	-	8	38.1	-	-
	"Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi"	-	-	1	4.8	-	-
	"Spor"	24	30	2	9.5	6	35.3
	Toplam		58	72.7	15	71.5	11
2	"Amerikan Kültürü ve Edebiyatı" ile "Sağlık Eğitimi"	1	1.3	-	-	-	-
	"Antropoloji" ile "Spor"	1	1.3	-	-	-	-
	"Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon" ile "Ortopedi ve Travmatoloji"	1	1.3	-	-	-	-
	"Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon" ile "Spor"	4	5.0	1	4.8	2	11.8
	"Fizyoloji" ile "Spor"	3	3.8	-	-	1	5.9
	"Fizyoterapi ve Rehabilitasyon" ile "Biyomühendislik"	-	-	-	-	1	5.9
	"Fizyoterapi ve Rehabilitasyon" ile "Spor"	7	8.8	-	-	1	5.9
	"Ortopedi ve Travmatoloji" ile "İlk ve Acil Yardım"	-	-	1	4.8	-	-
	"Ortopedi ve Travmatoloji" ile "Spor"	1	1.3	1	4.8	-	-
	Toplam		19	22.8	3	14.4	5

3	“Demografi,” “Halk Sağlığı” ve “Kazalar”	1	1.3	-	-	-	-
	“Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon”, “Fizyoloji” ve “Spor”	-	-	2	9.5	-	-
	“Fizyoterapi ve Rehabilitasyon”, “Fizyoloji” ve “Spor”	2	2.5	-	-	-	-
	“Fizyoterapi ve Rehabilitasyon”, “Ortopedi ve Travmatoloji” ve “Spor”	-	-	-	-	1	5.9
	“Mühendislik Bilimleri”, “Bilim ve Teknoloji” ve “Ortopedi ve Travmatoloji”	1	1.3	-	-	-	-
	“Ortopedi ve Travmatoloji”, “Biyomühendislik” ve “Spor”	-	-	1	4.8	-	-
	Toplam	4	5.1	3	14.3	1	5.9
Genel Toplam	80	100.0	21	100.0	17	100.0	

Tablo 1’de görüldüğü üzere ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili lisansüstü tezlerinin 84’ü “1” konuda, 26’sı “2” konuda ve 8’i “3” konuda hazırlanmıştır. Bu durum tez çalışmalarının en fazla “1” konuda, en az “3” konuda ele alındığını göstermiştir. En fazla “1” konuda ele alınan yüksek lisans tezlerinin 24’ünün “Spor” konusunda, tıpta uzmanlık tezlerinin 8’inin “Ortopedi ve Travmatoloji” konusunda, doktora tezlerinin 6’sının “Spor” konusunda olduğu belirlenmiştir. En fazla “2” konuda ele alınan yüksek lisans tezlerinin 7’sinin “Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ile Spor” konulu olduğu görülmüştür. Tıpta uzmanlık tezlerinin 1’er adedi “Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon ile Spor”, “Ortopedi ve Travmatoloji ile Spor” ve “Ortopedi ve Travmatoloji ile İlk ve Acil Yardım” konularında olduğu belirlenmiştir. Doktora tezlerinin 2’si ise “Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon ile Spor” konularında hazırlanmıştır. En fazla “3” konuda ele alınan yüksek lisans tezlerinin 2’si a “Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ile Fizyoloji ve Spor” konusunda, tıpta uzmanlık tezlerinin 2’si “Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon ile Fizyoloji, Spor” konusunda, doktora tezlerinin 1’i ise “Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Ortopedi ve Travmatoloji ile Spor” konusunda hazırlanmıştır. Araştırma konusu ilgili en fazla lisansüstü tezinin “Spor” ile “Fizyoterapi ve Rehabilitasyon” konusunda hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Yöktez 'deki Lisansüstü Tezlerin Hazırlanmış Üniuersiteler

Değişkenler	Akademik Düzey						
	Yüksek Lisans		Tıpta Uzmanlık		Doktora		
	F	%	F	%	F	%	
Üniuersite	Abant İzzet Baysal Üniuersitesi	4	5.0	1	4.8	-	-
	Afyon Kocatepe Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Akdeniz Üniuersitesi	1	1.3	-	-	1	5.9
	Ankara Üniuersitesi	1	1.3	2	9.5	1	5.9
	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniuersitesi	2	2.5	1	4.8	-	-
	Başkent Üniuersitesi	4	5.0	-	-	-	-
	Celal Bayar Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Dokuz Eylül Üniuersitesi	3	3.8	-	-	1	5.9
	Ege Üniuersitesi	1	1.3	-	-	2	11.8
	Erciyes Üniuersitesi	2	2.5	2	9.5	1	5.9
	Erzincan Binali Yıldırım Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Eskişehir Osmangazi Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Fırat Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Gazi Üniuersitesi	2	2.5	2	9.5	1	5.9
	Gaziantep Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Giresun Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Hacettepe Üniuersitesi	15	18.8	-	-	3	17.6
	Haliç Üniuersitesi	2	2.5	-	-	-	-
	Hitit Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	İnönü Üniuersitesi	2	2.5	-	-	-	-
	İstanbul Gedik Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	İstanbul Medipol Üniuersitesi	2	2.5	-	-	-	-
	İstanbul Okan Üniuersitesi	2	2.5	-	-	-	-
	İstanbul Üniuersitesi	2	2.5	1	4.8	2	11.8
	İzmir Bakırçay Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniuersitesi	2	2.5	-	-	-	-
	Kocaeli Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Kütahya Sağlık Bilimleri Üniuersitesi	1	1.3	3	14.3	-	-
	Marmara Üniuersitesi	9	11.3	-	-	1	5.9
	Mersin Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Niğde Ömer Halisdemir Üniuersitesi	-	-	-	-	1	5.9
	On dokuz Mayıs Üniuersitesi	-	-	1	4.8	-	-
	Orta Doğu Teknik Üniuersitesi	-	-	-	-	1	5.9
	Pamukkale Üniuersitesi	3	3.8	-	-	1	5.9
	Recep Tayyip Erdoğan Üniuersitesi	-	-	1	4.8	-	-
	Sağlık Bakanlığı	-	-	1	4.8	-	-
	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniuersitesi	-	-	-	-	1	5.9
	Sanko Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Selçuk Üniuersitesi	2	2.5	-	-	-	-
	Süleyman Demirel Üniuersitesi	-	-	5	23.8	-	-
	Trabzon Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Tokat Gaziosmanpaşa Üniuersitesi	1	1.3	-	-	-	-
	Uludağ Üniuersitesi	-	-	1	4.8	-	-
	Yeditepe Üniuersitesi	3	3.8	-	-	-	-
	Genel Toplam	80	100.0	21	100.0	17	100.0

Ana Bilim Dalları	Acil Tıp Ana Bilim Dalı	-	-	2	10.0	-	-	
	Anatomi Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	2	15.4	
	Antrenman ve Hareket Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Antrenörlük Eğitimi Ana Bilim Dalı	4	5.0	-	-	-	-	
	Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı	18	22.5	-	-	4	30.8	
	Biyomedikal Mühendisliği Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	1	7.7	
	Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı	10	12.5	-	-	-	-	
	Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı	-	-	2	10.0	-	-	
	Fizyoloji Ana Bilim Dalı	2	2.5	-	-	-	-	
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı	19	23.8	-	-	2	15.4	
	Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Hareket ve Antrenman Bilimleri Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Kazaların Demografisi ve Epidemiyolojisi Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Mekatronik Ana Bilim Dalı	2	2.5	-	-	-	-	
	Ortopedi ve Travmatoloji Ana Bilim Dalı	-	-	7	35.0	-	-	
	Ortopedik Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Protez-Ortez-Biyomekanik Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Sağlık Bilimleri Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	2	15.4	
	Spor Fizyolojisi Ana Bilim Dalı	2	2.5	-	-	-	-	
	Spor Fizyoterapisi ve Rehabilitasyonu Ana Bilim Dalı	1	1.3	-	-	-	-	
	Spor Fizyoterapistliği Ana Bilim Dalı	6	7.5	-	-	1	7.7	
	Spor Hekimliği Ana Bilim Dalı	2	2.5	8	40.0	1	7.7	
	Spor Sağlık Bilimleri Ana Bilim Dalı	2	2.5	-	-	-	-	
	Genel Toplam	80	100.0	21	100.0	17	100.0	
	Enstitü, Hastane ve Fakülte	Ankara Etilik Şehir Hastanesi	-	-	1	4.8	-	-
		Dr. Lütfi Kırdar Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi	-	-	1	4.8	-	-
Eğitim Bilimleri Enstitüsü		1	1.3	-	-	-	-	
Fen Bilimleri Enstitüsü		4	5.0	-	-	-	-	
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü		7	8.8	-	-	2	11.8	
Sağlık Bilimleri Enstitüsü		68	85.0	-	-	13	76.5	
Sosyal Bilimler Enstitüsü		-	-	-	-	2	11.8	
Tıp Fakültesi		-	-	19	90.5	-	-	
Genel Toplam	80	100.0	21	100.0	17	100.0		

Tablo 2’de görüldüğü üzere ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili yüksek lisans tezlerinin en fazla Hacettepe Üniversitesi’nde, tıpta uzmanlık tezlerinin en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi’nde, doktora tezlerinin ise en fazla Hacettepe Üniversitesi’nde hazırlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili yüksek lisans tezlerinin en fazla Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı’nda, tıpta uzmanlık tezlerinin en fazla Spor Hekimliği Ana Bilim Dalı’nda, doktora tezlerinin ise en fazla

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı'nda hazırlandığı tespit edilmiştir. Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinin en fazla Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde, tıpta uzmanlık tezlerinin en fazla Tıp Fakültesi'nde hazırlandığı tespit edilmiştir.

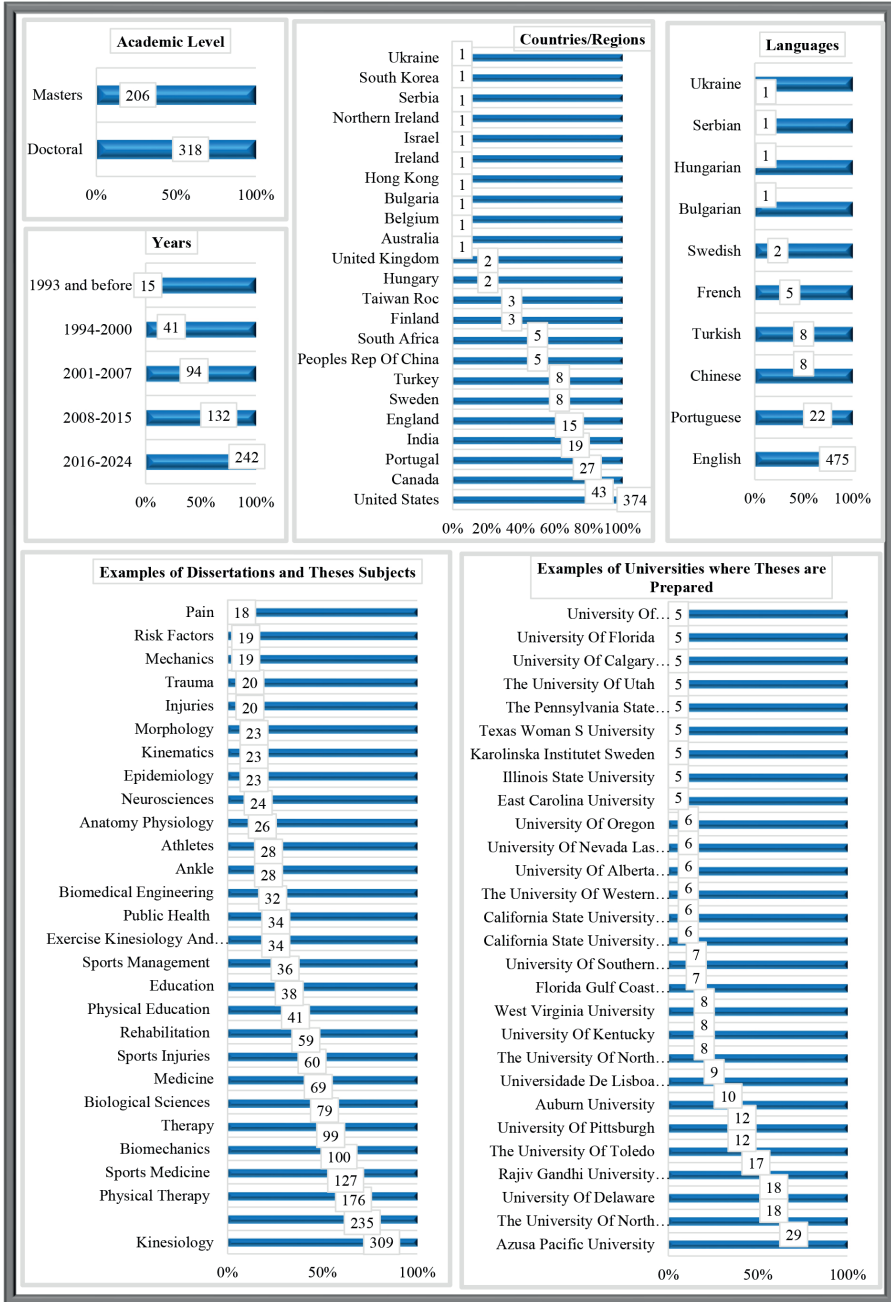
Tablo 3. Yöktez'deki Lisansüstü Tezlerinin Sayfa ve Anahtar Kelime Sayıları

Değişkenler		Akademik Düzey					
		Yüksek Lisans		Tıpta Uzmanlık		Doktora	
		F	%	F	%	F	%
Sayfa Sayısı	60 ve altı	11	13.8	2	9.5	-	-
	61-100	52	65	15	71.4	7	41.2
	101-200	17	21.3	4	19.0	9	52.9
	201-300	-	-	-	-	1	5.9
Anahtar Kelime Sayısı	4 ve altı	38	47.5	7	33.3	8	47.1
	5	32	40.0	5	23.8	6	35.3
	6	3	3.8	3	14.3	2	11.8
	7 ve üstü	1	1.3	1	4.8	1	5.9

Tablo 3'te görüldüğü üzere ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili yüksek lisans ve tıpta uzmanlık tezlerinin en fazla 61-100 sayfa aralığında, doktora tezlerinin ise en fazla 101-200 sayfa aralığında hazırlandığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak yüksek lisans tezlerinin en fazla 137 sayfa, tıpta uzmanlık tezlerinin 184 sayfa, doktora tezlerinin ise en fazla 216 sayfa sayısına sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili tez çalışmalarında en fazla 4 ve altında anahtar kelimeler kullanılarak hazırlandığı belirlenmiştir.

2. ProQuest™

Bu bölümde ikinci olarak ProQuest™ veri tabanında yayınlanan tezlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bozdemir ve Çivi (2019)'nin çalışmasında olduğu gibi bu çalışma kapsamında da en fazla öne çıkan üniversite, tez ve tez konusu kategorilerinden örnekler incelenmiştir.

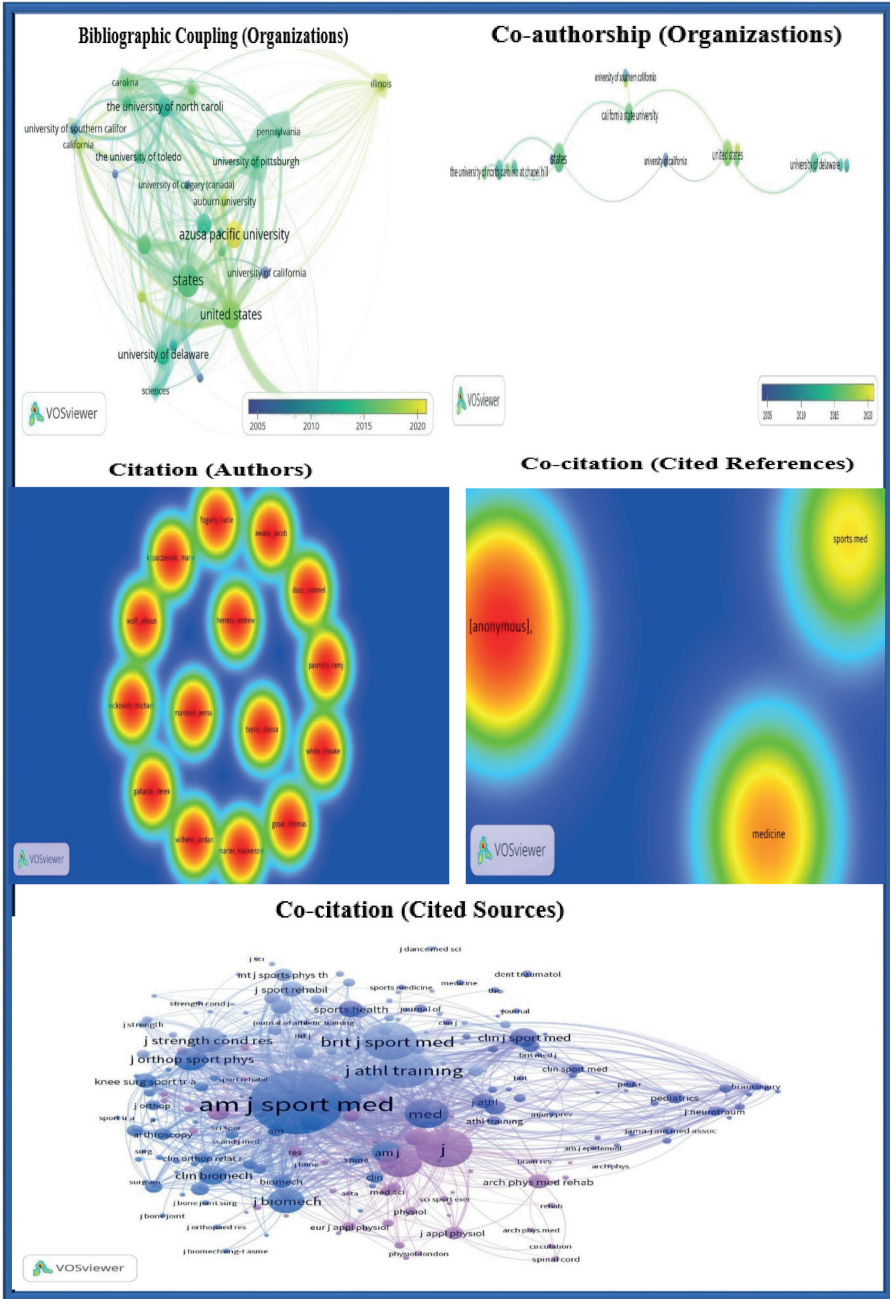
Şekil 2. ProQuest™'deki Lisansüstü Tezlerin Temel Değişkenlerine Göre Dağılımı.

Şekil 2’de ekstrem spor yaralanmaları konusunun 524 lisansüstü tezinde ele alındığı belirlenmiştir. Bu tez çalışmalarının 206’sının yüksek lisans tezi ve 318’inin doktora tezi olduğu görülmüştür. Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan lisansüstü tezlerinin 242’sinin 2016 -2024 yılları arasında, 132’sinin 2008-2015 yılları arasında, 94’ünün 2001-2007 yılları arasında, 41’inin 1994-2000 yılları arasında, 15’inin ise 1993 ve öncesi yıllarda hazırlandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla lisansüstü tezlerde ele alınan ekstrem spor yaralanmaları konusu ile ilgili ilk araştırmanın 1981 yılında, en fazla çalışmanın 2021 ve 2022 yıllarında hazırlandığı belirlenmiştir. 1982, 1983, 1985 ve 1986 yıllarında ise çalışma gerçekleştirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan araştırmalardaki tez ve tez konusunun en fazla; 309 çalışmada Kinesiology (Kinesiyoloji) olduğu bunu sırasıyla 235 çalışmada Health and Environmental Sciences (Sağlık ve Çevre Bilimleri), 176 çalışmada Physical Therapy (Fizik Tedavi). 127 çalışmada Sports Medicine (Spor İlacı), 100 çalışmada Biomechanics (Biyomekanik), 99 çalışmada Therapy (Terapi), 79 çalışmada Biological Sciences (Biyolojik Bilimler). 69 çalışma Medicine (İlaç), 60 çalışmada Sports Injuries (Spor yaralanmaları), 59 çalışmada Rehabilitation (Rehabilitasyon), 56 çalışmada Physiology (Fizyoloji). 46 çalışmada Health Sciences (Sağlık Bilimleri), 42 çalışmada Applied Sciences (Uygulamalı Bilimler), 41 çalışmada Physical Education (Beden Eğitimi), 38 çalışmada Education (Eğitim), 36 çalışmada Sports Management (Spor Yönetimi). 34’er çalışmada Exercise Kinesiology And Sport Sciences (Egzersiz Kinesiyoloji ve Spor Bilimleri) ile Public Health (Halk Sağlığı) gibi gibi tez ve tez konularının takip ettiği görülmüştür.

Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili lisansüstü tezlerin en fazla 29 çalışmayla Azusa Pacific University bünyesinde hazırlandığı bunu sırasıyla 18’er çalışmayla The University Of North Carolina At Chapel Hill ile University Of Delaware. 17 çalışmayla Rajiv Gandhi University Of Health Sciences India, 12’şer çalışmayla The University Of Toledo ile University Of Pittsburgh, 10 çalışmayla Auburn University bünyesinde hazırlandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili lisansüstü tezlerin en fazla; 374 çalışmayla Amerika Birleşik Devletleri’nde hazırlandığı bunu sırasıyla 43 çalışmayla Kanada, 27 çalışmayla Portekiz, 19 çalışmayla Hindistan, 15 çalışmayla İsveç gibi ülkelerin takip ettiği görülmüştür. Bununla birlikte lisansüstü tezlerinin en fazla; 475 çalışmada İngilizce hazırlandığı bunu sırasıyla 22 çalışmayla Portekizce, 8’er çalışmayla Türkçe ve İngilizce gibi dillerin takip ettiği belirlenmiştir.

Şekil 3. ProQuest™deki Lisansüstü Tezlerin VOSviewer ile Bibliyometrik Haritalaması

Şekil 3'te ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik haritalamasını oluşturmak için Bozdemir ve Çivi (2019) araştırmasında da olduğu gibi program tarafından seçilen yayın sayısı kriterleri uygulanmıştır. Dolayısıyla VOSviewer programı tarafından otomatik olarak seçilen yayın sayısının en az 5 olma kriteri tercih edilerek kurumların bibliyometrik eşleştirmelerine göre ağ haritalanması gerçekleştirilmiştir.

Kurumların bibliyometrik eşleştirmesinin 29 düğüm, 5 küme, 355 bağlantı ve 16912 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kurumların bibliyometrik eşleştirmelerinin toplam bağlantı gücü değerlerine göre United States (3910 toplam bağlantı gücü; 27 yayın) en yoğun olduğu bunu sırasıyla States (2926 toplam bağlantı gücü; 33 yayın), University of Pittsburgh (2833 toplam bağlantı gücü; 10 yayın), The University of Nort Carolina at Chapel Hill (2589 toplam bağlantı gücü; 16 yayın), University of Delaware (2227 toplam bağlantı gücü; 16 yayın) gibi kurumların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kurumların bibliyometrik eşleştirmelerinin yayın dağılımına göre States (33 yayın; 2926 toplam bağlantı gücü) en yoğun olduğu bunu sırasıyla United States (27 yayın; 3910 toplam bağlantı gücü), Azusa Pacific University (25 yayın; 211 toplam bağlantı gücü), Rajiv Gandhi University of Health Sciences (India) (17 yayın; 647 toplam bağlantı gücü), The University of Nort Carolina at Chapel Hill (16 yayın; 2589 toplam bağlantı gücü) gibi kurumların takip ettiği belirlenmiştir. Bu da kurumların bibliyometrik eşleştirmelerinin yayın ve toplam bağlantı gücü değerlerine göre heterojen dağıldığını gözler önüne sermiştir.

VOSviewer programı tarafından otomatik olarak seçilen yayın sayısının en az 5 olma kriteri tercih edilerek kurumlara göre ortak yazar ağ haritalanmasını gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda kurumların ortak yazar ağ haritalanmasının 16 düğüm, 6 küme, 17 bağlantı ve 46 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kurumların ortak yazar ağ haritalanmasının toplam bağlantı gücü değerlerine göre United States (15 toplam bağlantı gücü; 27 yayın) en yoğun olduğu bunu sırasıyla States (12 toplam bağlantı gücü; 33 yayın), The University of Nort Carolina at Chapel Hill (12 toplam bağlantı gücü; 16 yayın), University of Delaware (9 toplam bağlantı gücü; 16 yayın), California State University (9 toplam bağlantı gücü; 15 yayın) gibi kurumların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kurumların ortak yazar ağ haritalanmasının yayınlarına göre States (33 yayın; 12 toplam bağlantı gücü) en yoğun olduğu bunu sırasıyla United States (27 yayın; 15 toplam bağlantı gücü), Azusa Pacific University (25 yayın; 0 toplam bağlantı gücü), Rajiv Gandhi University of Health Sciences (India)

(17 yayın; 0 toplam bağlantı gücü), The University of Nort Carolina at Chapel Hill (16 yayın; 12 toplam bağlantı gücü) gibi kurumların takip ettiği belirlenmiştir. Bu da kurumların ortak yazar ağ haritalanmasının da yayın ve toplam bağlantı gücü değerlerine göre heterojen dağıldığını gözler önüne sermiştir. Aynı zamanda kurumların bibliyometrik çeşletirmesi ile ortak yazar ağ haritalanması bulgularının birbirine paralel olduğu belirlenmiştir.

Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik haritalamasını oluşturmak için VOSviewer programı tarafından otomatik olarak seçilen yayın sayısının en az 4 olma kriteri tercih edilerek yazarların atfı ağ haritalanması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yazarların atfı ağ haritalanmasının 15 düğüm ve 15 kümeden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili awada, jacob; dass rommel, fogarty, katie; gallardo, derek gibi yazarların yoğun ilişkili olduğu şekilde yorumlanmıştır.

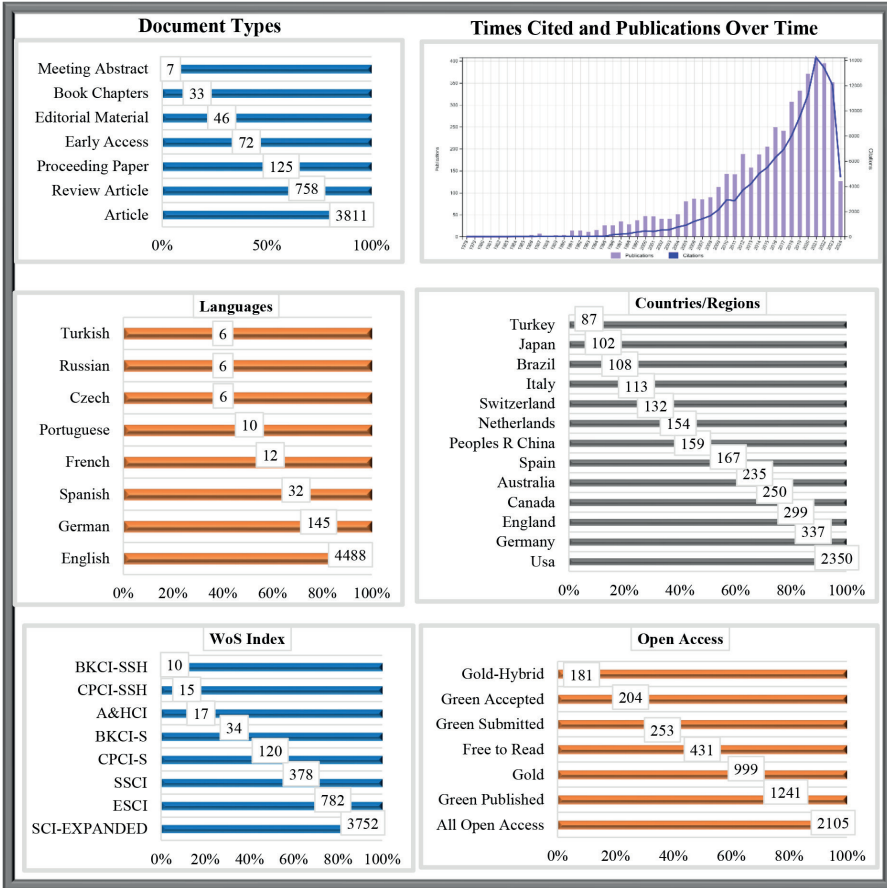
VOSviewer programı tarafından otomatik olarak seçilen alıntı sayısının en az 19 olma kriteri tercih edilerek atfı yapılan referansların ortak atfı ağ haritalanması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda atfı yapılan referansların ortak atfı ağ haritasının 3 düğüm, 1 küme, 3 bağlantı ve 34 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte atfı yapılan referansların ortak atfı ağında medicine, sports med ve anonymous'un yoğun ilişkili olduğu şekilde yorumlanmıştır.

VOSviewer programı tarafından otomatik olarak seçilen alıntı sayısının en az 20 olma kriteri tercih edilerek atfı yapılan kaynakların ortak atfı ağ haritalanması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan kaynakların ortak atfı ağ haritalanmasının 217 düğüm, 6 küme, 21457 bağlantı ve 1284736 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kaynakların ortak atfı ağ haritalanmasının toplam bağlantı gücü değerlerine göre am j sport med (220831 toplam bağlantı gücü; 1596 atfı) en yoğun olduğu bunu sırasıyla brit j sport med (105408 toplam bağlantı gücü; 701 yayın) gibi kaynakların takip ettiği görülmüştür.

3. Web of Science

Bu bölümde Web of Science'in tarama bölümünden elde edilen çalışmalara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. WoS'taki yayınların değişkenlere göre dağılımında; Bozdemir ve Çivi (2019)'nin çalışmasında olduğu gibi bu çalışma kapsamında da en fazla öne çıkan Wos categories, citation topics meso, citation topics micro, research areas, Countries/Regions ve Languages kategorilerinden örnekler incelenmiştir. Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili yayınların bibliyometrik haritalamasını oluşturmak Armutçu (2023)

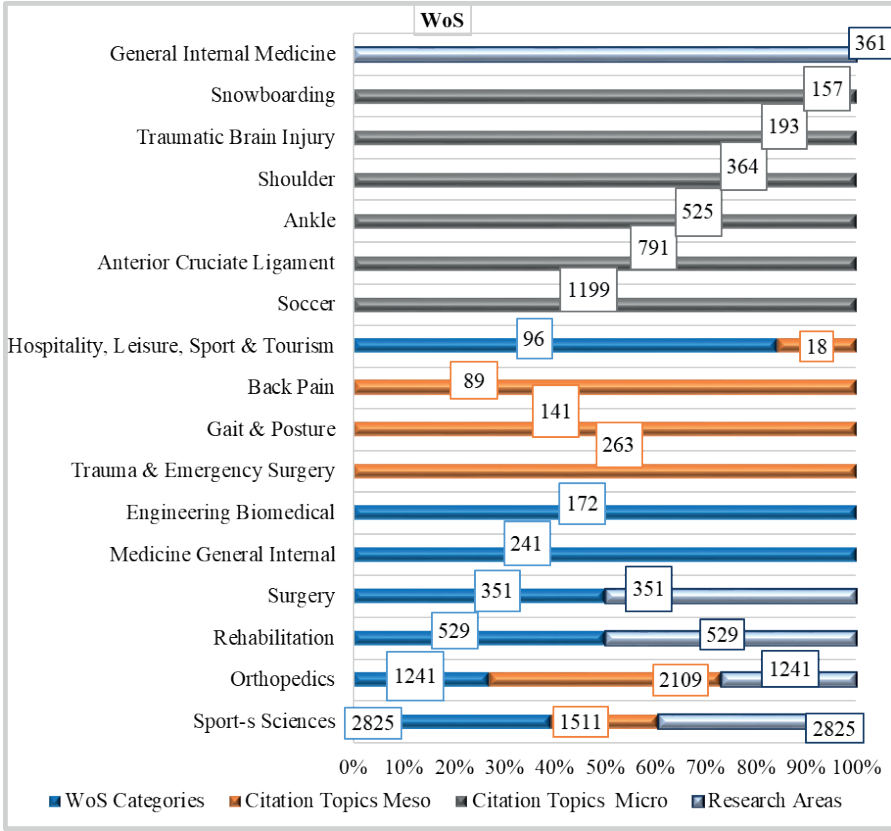
araştırmasında olduğu gibi yayın ve atıf sayısının 1 olma kriteri, ortak kelime sayısının 1 olma kriteri ve ortak atıf sayısının 3 olma kriteri tercih edilerek ağ haritalanmaları gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4. WoS'taki Yayınların Temel Değişkenlerine Göre Dağılımı.

Şekil 4'teki WoS'taki yayınların temel değişkenlerine göre dağılımı incelendiğinde; WoS'ta ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili en fazla yayın yapılan çalışmaların yayınlandığı belge türünün 3811 çalışma ile makale türü olduğu belirlenmiştir. Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili WoS'taki ilk çalışmanın gerçekleştiği yılın 1 araştırma ile 1978 yılı olduğu, en fazla araştırma ve atıfın gerçekleştiği yılın 408 çalışma, 142.223 atıfı ile 2021 yılı olduğu, herhangi bir çalışmanın gerçekleştirilmediği yılın ise 1981 yılı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. WoS'daki çalışmaların 68'inin 1993 ve öncesi yıllarda, 214'ünün 1994-2000 yılları arasında, 430'unun 2001-2007 yılları arasında, 1225'inin 2008-2015 yılları arasında, 2780'inin ise 2016-2024 yılları arasında hazırlandığı belirlenmiştir.

Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili en fazla araştırmanın yayınlandığı dilin 4488 çalışma ile İngilizce olduğu, en fazla çalışmanın yayınlandığı ülkenin ise USA olduğu belirlenmiştir. Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili araştırmaların erişim durumunun en fazla 2105 çalışmada açık erişimli olduğu, en fazla çalışmanın yayınlandığı indeksin 3752 çalışmada SCI-EXPANDED olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şekil 5. WoS'teki Yayınların Araştırma Bölgelerine Göre Dağılımı.

Şekil 5'te ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili araştırmaların WoS Categories'in en fazla 2825 çalışmada Sport Sciences olduğu, birbirine paralel olarak Research Areas'ın en fazla 2825 çalışmada Sport Sciences olduğu, Citation Topics Meso'nun en fazla 2109 çalışmada Orthopedics olduğu, Citation Topics Micro'nun en fazla 1199 çalışmada Soccer olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şekil 6'da ki Co-authorship (Authors) ağ haritalanmasının 724 düğüm, 30 küme, 3383 bağlantı ve 6260 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte yazarların ortak yazar ağ haritalanmasının Myer, Gregory D. (165 toplam bağlantı gücü; 45 yayın) en yoğun olduğu bunu sırasıyla Marshall, Stephen W. (139 toplam bağlantı gücü; 27 yayın), Hewett, Timothy E. (115 toplam bağlantı gücü; 40 yayın). Ford, Kevin R. (114 toplam bağlantı gücü; 33 yayın), Padua, Darin A. (105 toplam bağlantı gücü; 29 yayın), Kerr, Zachary Y. (104 toplam bağlantı gücü; 23 yayın) gibi yazarların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Co-authorship (Organizations) ağ haritalanmasının 971 düğüm, 28 küme, 6689 bağlantı ve 8890 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kurumların ortak yazar ağ haritalanmasının Univ N Carolina (290 toplam bağlantı gücü, 110 yayın) kurumunun en yoğun olduğu bunu sırasıyla Univ Cincinnati (243 toplam bağlantı gücü, 55 yayın). Univ Colorado (220 toplam bağlantı gücü, 65 yayın), Micheli Ctr Sports Injury Prevent (220 toplam bağlantı gücü, 65 yayın) gibi kurumların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Co-authorship (Countries) ağ haritasının 80 düğüm, 15 küme, 605 bağlantı ve 2193 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Türkiye'nin (16 toplam bağlantı gücü, 87 yayın) olduğu ve Spain, Germany, England, Belgium, Usa, Australia, Italy gibi ülkelerle yoğun ilişkisinin bulunduğu belirlenmiştir. Ülkelere göre ortak yazar ağ haritalanmasında Usa (555 toplam bağlantı gücü, 2295 yayın) ülkesinin en yoğun olduğu bunu sırasıyla, England (386 toplam bağlantı gücü, 297 yayın), Australia (260 toplam bağlantı gücü, 234 yayın), Canada (253 toplam bağlantı gücü, 241 yayın), Germany (238 toplam bağlantı gücü, 333 yayın). Switzerland (175 toplam bağlantı gücü, 129 yayın), Spain (174 toplam bağlantı gücü, 166 yayın) gibi ülkelerin takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Citation (Documents) haritalanmasının 994 düğüm, 18 küme ve 5469 bağlantıdan meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte dokümanların atıf ağ haritalanmasında Hootman (2007) (1478 atıf, 91 bağlantı) dokümanın en yoğun olduğu bunu sırasıyla Taunton (2002) (1097 atıf, 28 bağlantı), Hertel (2002) (895 atıf, 11 bağlantı). Paterno (2010) (863 atıf, 78 bağlantı) gibi dokümanların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Citation (Sources) haritalanmasının 509 düğüm, 58 küme, 3709 bağlantı ve 11922 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kaynakların atıf ağ haritalanmasında American Journal of Sports Medicine (2534 toplam bağlantı gücü, 16341 atıf) kaynağının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Sports Medicine (1464 toplam bağlantı gücü, 10391

atf). Journal of Athletic Training (1407 toplam bağlantı gücü, 8434 atf) gibi kaynakların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

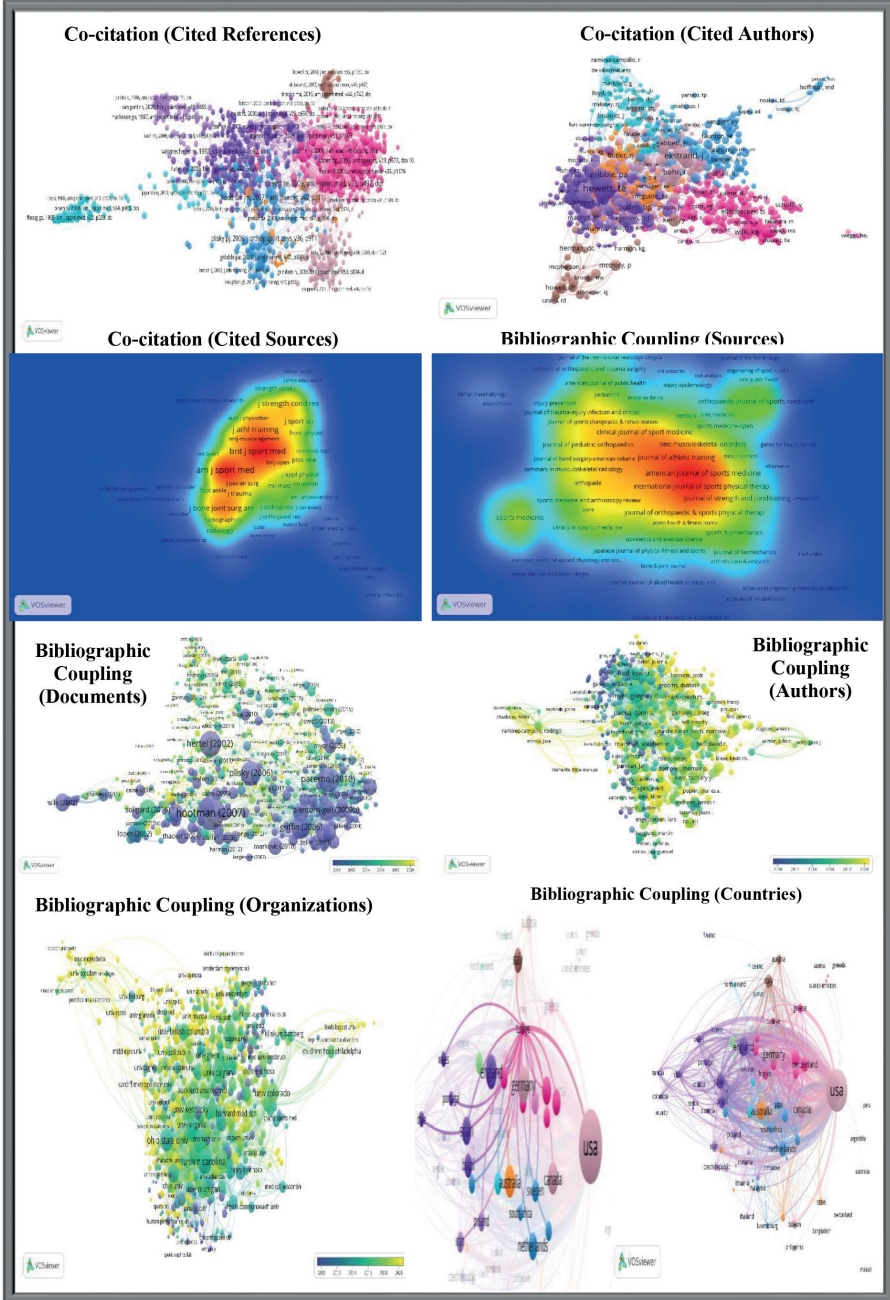
Citation (Authors) haritalanmasının 1000 düğüm, 9 küme, 45410 bağlantı ve 76603 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte yazar atf ağ haritalanmasında Myer, Gregory D. (4895 atf, 45 yayın) yazarının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Hewett, Timothy E. (4437 atf, 40 yayın), Ford, Kevin R. (3060 atf, 33yayın). Rauch, Mitchell J. (2415atf, 18 yayın gibi yazarların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Citation (Organizations) yıllara göre atf haritalanmasının 1000 düğüm, 11 küme, 42264 bağlantı ve 73715 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kurumların yıllara göre atf ağ haritalanmasında Univ N Carolina (3757 toplam bağlantı gücü, 110 yayın) kurumunun en yoğun olduğu bunu sırasıyla Univ Cincinnati (2858 toplam bağlantı gücü, 55 yayın). Ohio State Univ (2440 toplam bağlantı gücü, 86 yayın), Duke Univ (2176 toplam bağlantı gücü, 69 yayın) gibi kurumların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Citation (Countries) haritalanmasının 81 düğüm, 18 küme, 1058 bağlantı ve 16372 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ülkelerin atf ağ haritalanmasında Usa (8746 toplam bağlantı gücü, 72792 atf) ülkesinin en yoğun olduğu bunu sırasıyla England (1464 toplam bağlantı gücü, 8417 atf). Australia (1911 toplam bağlantı gücü, 8482 atf) gibi ülkelerin takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Co-occurrence (Author Keywords) haritalanmasının 1000 düğüm, 31 küme, 11913 bağlantı ve 16700 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ortak kelime ağ haritalanmasında injury (683 toplam bağlantı gücü, 216 yayın) kelimesinin en yoğun olduğu bunu sırasıyla biomechanics (582 toplam bağlantı gücü, 196 yayın), epidemiology (572 toplam bağlantı gücü, 201 yayın), sports (565 toplam bağlantı gücü, 168 yayın). Injury prevention (551 toplam bağlantı gücü, 190 yayın), lower extremity (511 toplam bağlantı gücü, 182 yayın), knee (511 toplam bağlantı gücü, 161 yayın), rehabilitation (455 toplam bağlantı gücü, 167 yayın), anterior cruciate ligament (387 toplam bağlantı gücü, 142 yayın) gibi kelimelerin en yoğun olarak takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda conservative treatment (1 toplam bağlantı gücü, 5 yayın) kelimesinin en seyrek olduğu bunu sırasıyla mesenchymal stem cells (2 toplam bağlantı gücü, 2 yayın), optical tracking (2 toplam bağlantı gücü, 2 yayın), sf-36 (2 toplam bağlantı gücü, 2 yayın), landing impact (2 toplam bağlantı gücü, 3 yayın). Accidental falls (3 toplam bağlantı gücü, 2 yayın), incidence (3 toplam bağlantı gücü, 2 yayın), little league shoulder (3 toplam bağlantı

gücü, 3 yayın), tissue engineering (3 toplam bağlantı gücü, 3 yayın) wrist pain (3 toplam bağlantı gücü, 4 yayın) gibi kelimelerin en seyrek olarak takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Şekil 7. WoS'taki Yayınların VOSviewer ile Bibliyometrik Eşleştirme ve Ortak Atıf Ağı

Şekil 7'de Co-citation (Cited References) ağ haritasının 1000 düğüm, 8 küme, 130054 bağlantı ve 293598 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ortak atıflarda en fazla atıf yapılan referansların Hewett te, 2005 (7499 toplam bağlantı gücü, 369 atıf) referansının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Hewett te, 1999 (4829 toplam bağlantı gücü, 184 atıf). Mandelbaum Br, 2005 (3774 toplam bağlantı gücü, 129 atıf), Plisky Pj, 2006 (3739 toplam bağlantı gücü, 231 atıf) gibi referansların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Co-citation (Cited Authors) ağ haritasının 1000 düğüm, 9 küme, 166296 bağlantı ve 833680 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ortak atıflarda en fazla atıf yapılan yazarların Hewett te (41143 toplam bağlantı gücü, 1219 atıf) yazarının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Myer, Gd (36436 toplam bağlantı gücü, 994 atıf). Mclean, Sg (13582 toplam bağlantı gücü, 339 atıf), Paterno, Mv (12924 toplam bağlantı gücü, 411 atıf) gibi yazarların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Co-citation (Cited Sources) ağ haritasının 1000 düğüm, 7 küme, 167812 bağlantı ve 4616234 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte atıf yapılan kaynakların ortak atıf ağ haritalanmasında Am J Sport Mead (911589 toplam bağlantı gücü, 19834 atıf) kaynağının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Brit Sport Med (519247 toplam bağlantı gücü, 10559 atıf). Med Sci Sport Exer (347794 toplam bağlantı gücü, 5975 atıf), Sports Med (278299 toplam bağlantı gücü, 4757 atıf) gibi kaynakların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bibliographic Coupling (Sources) haritalanmasının 687 düğüm, 17 küme, 39309 bağlantı ve 906982 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kaynakların bibliyometrik eşleştirmelerine göre ağ haritalanmasında American Journal of Sports Medicine (106412 toplam bağlantı gücü, 16341 atıf) kaynağının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Sports Medicine (97224 toplam bağlantı gücü, 10391 atıf). International Journal of Sports Physical Therapy (91713 toplam bağlantı gücü, 2126 atıf), Journal of Athletic Training (80136 toplam bağlantı gücü, 8434 atıf) gibi kaynakların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bibliographic Coupling (Documents) göre ağ haritasının 1000 düğüm, 7 küme, 194337 bağlantı ve 422401 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte dokümanların bibliyometrik eşleştirmelerine göre ağ haritalanmasında Padua (2018) (4128 toplam bağlantı gücü, 107 atıf) dokümanın en yoğun olduğu bunu sırasıyla Alentorn-Geli (2009b) (3787 toplam bağlantı gücü, 564 atıf), Fox (2014) (3622 toplam bağlantı

gücü, 39 atf). Mendiguchia (2011 b) (3554 toplam bağlantı gücü, 82 atf) gibi dokümanların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bibliographic Coupling (Authors) haritalanmasının 1000 düğüm, 6 küme, 423806 bağlantı ve 5438247 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte yazarların bibliyometrik eşleştirmelerine göre ağ haritalanmasında Myer, Gregory D. (208306 toplam bağlantı gücü, 4895 atf) yazarının en yoğun olduğu bunu sırasıyla Hewett, Timothy E. (181551 toplam bağlantı gücü, 4437 atf). Ford, Kevin R. (136124 toplam bağlantı gücü, 3060 atf), Padua, Darin A. (100546 toplam bağlantı gücü, 1882 atf) gibi yazarların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bibliographic Coupling (Organizations) haritalanmasının 1000 düğüm, 7 küme, 384379 bağlantı ve 5914164 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte kurumların bibliyometrik eşleştirmelerine göre ağ haritalanmasında Univ N Carolina (259041 toplam bağlantı gücü, 7866 atf) kurumunun en yoğun olduğu bunu sırasıyla Univ Cincinnati (207770 toplam bağlantı gücü, 5066 atf). Ohio State Univ (199153 toplam bağlantı gücü, 4358 atf), Duke Univ (160115 toplam bağlantı gücü, 3810 atf) gibi kurumların takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bibliographic Coupling (Countries) haritalanmasının 86 düğüm, 11 küme, 2594 bağlantı ve 1682687 toplam bağlantı gücünden meydana geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ülkelerin bibliyometrik eşleştirmelerine göre ağ haritalanmasında ülkelerin atf ağ haritalanmasında Usa (803061 toplam bağlantı gücü, 72792 atf) ülkesinin en yoğun olduğu bunu sırasıyla England (252723 toplam bağlantı gücü, 8417 atf). Australia (210972 toplam bağlantı gücü, 8482 atf), Canada (172606 toplam bağlantı gücü, 9204 atf) gibi ülkelerin takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada WoS, ProQuest™ ve Yöktez veri tabanlarında ekstrem spor yaralanmalarına yönelik yayınlanan çalışmaların genel görünümünün bibliyometrik analiz yöntemiyle ortaya koyulması amaçlanmıştır. Literatürde yer alan ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili bibliyometrik çalışmaların genel görünümünü ortaya koymak amacıyla öncelikle Yöktez ile Google akademik veri tabanlarının gelişmiş tarama bölümünde “ekstrem spor” ve “yaralanma” ve “bibliyometri” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmış herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır.

Web of Science’in documents search kısmında yer alan ProQuest™ Dissertations & Theses Citation Index seçilerek advanced search bölümünde (((TS=(EXTREM*)) AND TS=(sport*)) AND TS=(INJUR*)) AND

TS=(BIBLIOMETR*) şeklinde tarama yapıldığında herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır. Yalnızca Web of Science (WoS) veri tabanının advanced search bölümünde topic (başlık, özet ve anahtar kelimeleri) seçilerek (((TS=(EXTREM*)) AND TS=(sport*)) AND TS=(INJUR*)) AND TS=(BIBLIOMETR*) Anahtar kelimeleri ile tarama yapıldığında 4 çalışmaya (Xu, ve diğerleri, 2024; Desai vd., 2023; Domeracki, 2021; Lopes vd., 2012) ulaşılmıştır. Bu da ekstrem spor yaralanmalarının bibliyometrik analizinin yerli ve yabancı literatürde ki lisansüstü tezlerde bibliyometrik analizinin gerçekleştirilmediğini, makalelerde ise yeteri kadar incelenmediğini ortaya koymuştur.

Ekstrem spor yaralanmalarına yönelik bibliyometrik analiz gerçekleştirildiği 4 çalışmaya ilişkin; Desai vd., 2023; Amerikan futbolundaki kas iskelet yaralanmalarını ele alan makalelerin. Xu, ve diğerleri, 2024 patellofemoral ağrı sendromunu ele alan makalelerin, Domeracki, 2021; tenis bacağına ele alan yayınların, Lopes vd., 2012 ise koşucularda kas iskelet sistemi yaralanmalarını ele alan makalelerin bibliyometrik analizini gerçekleştirmişlerdir. Tüm bu durumlarda ekstrem spor yaralanmalarının genel görünümünü ortaya koyan bir bibliyometrik analiz gerçekleştirilmediğini gözler önüne sermiştir.

Bu araştırma ekstrem spor yaralanmalarına yönelik makale, kitap, tez çalışmaları, lisansüstü tezler gibi çeşitli belge türlerinde yayınlanan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesine dayanan ilk ve özgün bir araştırma olması yönüyle önem arz etmektedir. Araştırmanın ana materyalini ekstrem spor yaralanmalarını ele alan Yöktez ve ProQuest™ Dissertations & Theses Citation Index veri tabanlarında yayınlanan lisansüstü tezler ile WoS veri tabanından elde edilen diğer yayınlar oluşturmuştur.

Yöktez veri tabanının gelişmiş tarama bölümünde yapılan ilk tarama sonucunda; 1992-2023 tarihlerinde yayınlanmış 70'i yüksek lisans, 20'si tıpta uzmanlık ve 13'ü doktora tezleri olmak üzere toplam 103 lisansüstü teze ulaşıldığı son tarama sonucunda ise 80'i yüksek lisans tezi, 21'i tıpta uzmanlık tezi ve 17'si doktora tezi olmak üzere toplam 118 lisansüstü teze ulaşıldığı belirlenmiştir. Bu da ilk ve son tarama arasında ekstrem spor yaralanmalarına ilişkin Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezine yalnızca 15 tez çalışmasının eklendiğini ve 2024 yılında henüz bir çalışmanın gerçekleştirilmediğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda ilk tarama sonucunda elde edilen veriler araştırmanın diğer bölümünde kullanılmamış yapılan son tarama sonucunda ulaşılan toplam 118 lisansüstü tezinden elde edilen verilerle ProQuest™ veri tabanındaki 524 tez çalışmasından elde edilen verilerle, WoS'daki elde edilen 4,717 araştırmadan elde edilen verilerle bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir: Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan Yöktez'deki ilk araştırmanın 1992 yılında ProQuest™ deki ilk araştırmanın ise 1981 yılında, WoS'ta ki ilk çalışmanın ise 1978 yılı yayınlandığını; Yöktez'deki en fazla çalışmanın 2020 yılında hazırlandığı, ProQuest™ deki en fazla çalışmanın 2020 yılından sonra hazırlandığı, WoS'ta ki en fazla araştırmanın ise 2021 yılında hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu dağılım oranı son zamanlarda araştırmacıların ekstrem spor yaralanmalarına yönelik eğilimlerinin arttığını gözler önüne sermiştir. Ekstrem spor yaralanmaları konusunda Yöktez'de 1994, 1995, 1998, 2000, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında, ProQuest™ de 1982, 1983, 1985 ve 1986 yıllarında, WoS'ta ise yalnızca 1981 yılında çalışma gerçekleştirilmediği belirlenmiştir. Bütün bu durumlarda WoS, Yöktez ve ProQuest™ veri tabanlarındaki sonuçların birbirine paralel olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen tüm veriler değerlendirildiğinde ekstrem spor yaralanmalarının hızla yükselen trend konulardan biri olmaya başladığının altının çizilmesi gerektiği söylenebilir.

Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan çalışmaların büyük kısmının açık erişimli olması bilimsel gelişim ve etkileşimlerin anlaşılmasında ve çalışmanın genel görünümünün ortaya konulmasına katkı sağlaması bakımından son derece önem taşımaktadır. Ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan Yöktez'deki lisansüstü tezlerinin “spor”, “ortopedi ve travmatoloji”, “fizyoterapi ve rehabilitasyon ile spor”, “fiziksel tıp ve rehabilitasyon ile spor”, “ortopedi ve travmatoloji ile spor” ve “ortopedi ve travmatoloji ile ilk ve acil yardım”. “fizyoterapi ve rehabilitasyon ile fizyoloji ve spor”, “fiziksel tıp ve rehabilitasyon ile fizyoloji, spor”, “fizyoterapi ve rehabilitasyon, ortopedi ve travmatoloji ile spor”, “spor” ile “fizyoterapi ve rehabilitasyon” konusunda hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

ProQuest™ deki ekstrem spor yaralanmaları konusunu ele alan araştırmaların kinesiyojoloji, sağlık ve çevre bilimleri, fizik tedavi, spor ilacı, biyomekanik, terapi, biyolojik bilimler, ilaç, spor yaralanmaları, rehabilitasyon, sağlık bilimleri, uygulamalı bilimler, beden eğitimi, eğitim, spor yönetimi egzersiz kinesiyojoloji ve spor bilimleri, halk sağlığı gibi tez ve tez konularında hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili araştırmaların en fazla WoS kategorisinde ve araştırma bölgesinde spor bilimleri, alıntı konusunda ortopedi, mikro alıntı konusunda futbol, ortak kelime ağ haritalanmasında yaralanma kelimeleri ile hazırlandığı belirlenmiştir.

Ekstrem spor yaralanmalarına yönelik vurgu yapılan konular gözler önüne serilerek sosyal, eğitim, fen ve sağlık bilimlerinde multidisiplinler

araştırmaların gerçekleştirildiği söylenebilir. Futbol, snowboard vb. aktivitelerde ekstrem sporların bel ağrısı, ayak bileği, omuz, travmatik beyin hasarı, aşil tendonu, skafoid, ön çapraz bağ yaralanması, femoroasetabuler sıkışma, kalp atışı, omurilik yaralanması, laktat eşliğini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu olumsuzlukları önlemek adına müsabaka öncesinde gerekli tedbirlerin alınması ve alınan bu tedbirlerin eksiksiz bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Ekstrem spor yaralanmaları ile ilgili sosyal-psikolojik destek yaralanmaların önlenmesi, ön çapraz bağ yaralanması, kaza sonrası düşme sıklığı, biyomekanik, epidemiyoloji, psikofizyolojik bozukluklar, aşırı antrenman, sosyal-psikolojik stres, negatif stres, pozitif stres, alt ekstremite, rehabilitasyon, bilişsel sinir mekanizması, bilişsel durum kaygısı, travmatik stres bozukluğu gibi boyutlar incelenebilir.

Bununla birlikte ekstrem sporlara yönelik yarışma, performans seviyesi, egzersiz yapmak, psikolojik hazırlık, tükenmişlik, strateji/başa çıkma stratejileri, stratejiler, algılar, güven, stres tepkileri, rekabet stresi, başa çıkma, özgüven, yol analizi, endişe, duygular, kendine yeterlilik, verim, elit, cinsiyet farklılıkları/farkları, cinsiyet eşitliği/eşitsizliği gibi boyutlar incelenebilir. Ekstrem spor yaralanmalarına ilişkin daha fazla çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda konu ile ilgili ölçek geliştirmesi; nitel araştırma sayılarının arttırılması ve ekstrem spor yaralanmaları konusunun “psikoloji”, “sosyoloji” gibi farklı bilim dallarıyla incelenmesi önerilmiştir.

Kaynakça

- Akdağ, M., & Türkmen, M. (2023). Kilis ve Gaziantep İllerinde Bocce ve Dart Sporu ile Uğraşan Sporcuların Katılım Güdüsü ve Başarı Algılarının İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 66-78. <https://doi.org/10.46442/intjcss.1395155> adresinden alındı
- Aktaş, S. (2019). *Elit sporcuların alt-üst ekstremite güç ve kuvvet parametrelerinin incelenmesi*. (Tez No. 552216) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alaeddinoğlu, V., & Kalkavan, A. (2023). Tenis Spor Dalında 2002-2021 Yılları Arasında Türkiye'de Yapılan Lisansüstü ve Doktora Tezlerinin Bibliyometrik İçerik Analizinin İncelenmesi. *Anatolia Sport Research*, 4(1), 1-18.
- Alaeddinoğlu, V., & Kaya, İ. (2016). Türkiye Kayak Milli Takımları Alp Disiplini ve Kuzey Disiplini Sporcularının Antropometrik ve Fizyolojik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Sportif Bakış: Spor Ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 116-123.
- Alaeddinoğlu, V., & Kışalı, N. (2020). Amatör Spor Dallarının Sorunlarının Çözümünde Takviye Edici İlaç Olmayan Katkı Maddelerinin (OTC) Sponsor Olarak Katkısının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4), 11-36.
- Aras, D. (2015). Kaya tırmanışı sporunda yaralanma risk ve çeşitleri üzerine bir derleme. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 41-55.
- Arı, Y., Tunçel, A., & Harbili, E. (2020). Genç hentbolcularda üst ekstremite kuvveti, anaerobik güç, sürat ve çeviklik arasındaki ilişkiler. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(2), 71-81.
- Armutçu, B. (2023). Yeşil Pazarlamanın Kavramsallaştırılması ve Öne Çıkan Temalar Üzerine VOSviewer İle Bir Araştırma. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(Özel Sayı), 436-449.
- Bozdemir, E., & Çivi, F. (2019). Standart maliyet yönteminin görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(81), 59-84. doi:10.25095/mufad.5110582
- Brymer, E., Downey, G., & Gray, T. (2009). Extreme sports as a precursor to environmental sustainability. *Journal of Sport & Tourism*, 14(2-3), 193-204.
- Budak, H., Sanioğlu, A., Keretli, Ö., Durak, A., & Öz, B. (2020). Spor yaralanmasının kaygı üzerindeki etkileri. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 38-47.
- Çatıktaş, F., Yücel, A. S., Yaman, Ç., Hergüner, G., & Kılıç, B. (2014). Sporcularda Görülen El Falanks Kırıkları. *Uluslararası Hakemli Ortopedi Travmatoloji Ve Spor Hekimliği Dergisi*, 1(1), 17-33.

- Dertli, Ş., & Belli, E. (2023). Spor, Sosyoloji ve Psikoloji ilişkisini ele alan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik incelemesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(16), 1-31 . doi:10.29157/ctusbed.1134152
- Desai, S. S., Dent, C. S., El-Najjar, D. B., Swindell, H. W., & Popkin, C. A. (2023). Musculoskeletal injury in American football: a bibliometric analysis of the most cited articles. *Orthopaedic journal of sports medicine*, 11(6), 23259671231168875. doi:10.1177/23259671231168875
- Domeracki, S. J. (2021). "Tennis Leg": A State-of-the-Science Review. *Workplace Health & Safety*, 69(4), 182-186. doi:10.1177/2165079920961966
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: an overview and guidelines. *Journal of Business Research*(133), 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070> adresinden alındı
- Fletcher, R. (2008). Living on the edge: The appeal of risk sports for the professional middle class. *Sociology of Sport Journal*, 25(3), 310-330.
- Garipağaoğlu Uğur, N., & Akova, O. (2022). Açık Hava Rekreasyonel Aktivitelerinin Kırsal Turizme Etkisi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 6(2), 111-122.
- Higham, J., & Hinch, T. (2006). Sport and tourism research: A geographic approach. *Journal of Sport & Tourism*, 11(1), 31-49.
- Kandil, N., & Budak, D. (2023). Kar Sporlarında (Kayak/Snowboard) Alt Ekstremitte Yaralanmaları ve Risk Faktörleri . N. F. Kışalı, F. Kıyıcı, E. Tozoğlu, & V. (. Alaciddinoğlu içinde, *Sporla Bilimsel Yaklaşımlar ve Lisansüstü Öğrenci Araştırmaları* (s. 69-87). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub406> adresinden alındı
- Kılıç, R. T., Uysal, E., Toraman Karagülmez, A., Ceylan, A., Atlı, A., Yosmaoğlu, H. B., & Kudaş, S. (2024). Alt Ekstremitte Yaralanması Geçirmiş Sporcularda Kullanılan Denge Testleri: Sistemik Derleme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(1), 103-115. doi:10.46237/amusbfd.1074658
- Kızılay, F. (2023). Spor Yaralanmalarında Rehabilitasyon Süreci. F. F. Çolakoğlu, D. Aras, & G. Ünver içinde, *Sporcu Sağlığı*. Efe Akademi Yayınları.
- Kul, M., Türkmen, M., Yıldırım, Ü., Ustabulut, M. Y., Türker, Ü., & Akova, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde geleneksel okçuluk eğitim uygulamalarının fiziksel parametre değişimlerine etkisinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 88-102.
- Lekesiz, G. (2021). *Ekstrem sporu yapan bireylerde cesaret algısı ve zihinsel dayanıklılığın çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Tez No. 688624) [Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Looi, Q. H., Eng, S. P., Liau, L. L., Tor, Y. S., Bajuri, M. Y., Ng, M. H., & Law, J. X. (2020). Mesenchymal stem cell therapy for sports injuries-From research to clinical practice. *Sains Malaysiana*, 49(4), 825-838. <http://dx.doi.org/10.17576/jsm-2020-4904-12> adresinden alındı
- Lopes, A. D., Hespanhol, L. C., Yeung, S. S., & Costa, L. O. (2012). What are the main running-related musculoskeletal injuries? A systematic review. *Sports medicine*, 42, 891-905. doi:10.1007/BF03262301
- Merigó, J. M., & Yang, J. B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*(73), 37-48. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2016.12.004> adresinden alındı
- Özkul, G. (2020). Spor ve girişimcilik arasındaki etkileşim: Spor girişimciliği ve ekonomik yansımaları. İçinde İY Gök ve F Dayı (Eds.). *Sporla finansal, ekonomik ve sosyal araştırmalar* (1 b., s. 341-372). içinde Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. https://www.researchgate.net/publication/342216911_SPOR_VE_GIRISIMCILIK_ARASINDAKI_ETKILESIM_SPOR_GIRISIMCILIGI_VE_EKONOMIK_YANSIMALARI adresinden alındı
- Roberti, J. W. (2004). A review of behavioral and biological correlates of sensation seeking. *Journal of research in personality*, 38(3), 256-279.
- Schöffl, V., Morrison, A., Schwarz, U., Schöffl, I., & Küpper, T. (2010). Evaluation of injury and fatality risk in rock and ice climbing. *Sports medicine*, 40, 657-679.
- Şenel, Ö., Özkan, Z., Arman, N., & Bingöl, M. (2023). Ekstremler Sporcuların Spor Yaralanma Kaygı Düzeyi ile Karar Verme Stilllerinin Araştırılması. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1-Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 532-547. <https://doi.org/10.38021asbid.1288603> adresinden alındı
- Şimşek, K. Y. (2010). Dünya Spor Endüstrisinde Ekstremler Sporların Gelişimi ve Yeri. *CBÜ Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 21-27.
- Tofler, I. R., Hyatt, B. M., & Tofler, D. S. (2018). Psychiatric aspects of extreme sports: Three case studies. *ORIGINAL RESEARCH & CONTRIBUTIONS*, 22(1), 64-69.
- Xu, J., Cai, Z., Chen, M., Wang, X., Luo, X., & Wang, Y. (2024). Global research trends and hotspots in patellofemoral pain syndrome from 2000 to 2023: a bibliometric and visualization study. *Frontiers in Medicine*, 11, 1370258.